

Више од 6,5 милијарди динара подељено је на јавним конкурсима само током прошле године, а државне институције и локалне самоуправе наставиле су да значајан део тог новца додељују фантомским организацијама и удружењима и фирмама блиским властима, показује нови извештај БИРН-а.



Током 2023. године, 7.788 удружења и компанија добило је око 6,5 милијарди динара од државних институција и локалних самоуправа за спровођење 13.407 пројеката, показује БИРН-ов нови извештај „Јавно о јавним конкурсима“ који је представљен данас у Београду.

Ово је пета година у којој БИРН и Грађанске иницијативе, заједно са тимом од 16 истраживача и истраживачица из локалних организација цивилног друштва, прате потрошњу државног новца кроз механизам јавних конкурса у четири сектора – медија и јавног информисања, цивилног друштва, културе и омладине.

„Државни новац је један од главних извора финансирања цивилног друштва и многи се финансирају малим сумама новца. Оно што се понавља и што је системски проблем, јесте недостатак евалуације – ми не видимо готово никада извештаје о томе како су паре потрошене и да ли су потрошене наменски“, рекла је Тања Максић, програмска координаторка БИРН Србије.

Извештај је настао на основу базе података која у овом моменту пружа увид у потрошњу јавног новца на свим нивоима власти у четири одабрана сектора од 2019. до краја 2023. године, и тренутно је највећа база отворених података овог типа.

У процедуралном смислу, како се наводи у извештају, највећи проблем и даље је недостатак евалуације постигнутог и контроле наративних и финансијских извештаја, објављивање нестандардизованих и неусаглашених решења о додели средстава, неадекватан жалбени механизам који не може да спречи злоупотребе и нетранспарентност рада конкурсних комисија.

Жарко Степановић из министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог каже да се ове и наредне године очекује анализа и измена регулативе која прописује правила по којима се одржавају конкурси за цивилно друштво.

„Претпостављам да ће анализа показати да је потребно мењати све оно што јесте могуће променити и унапредити тај документ, све у циљу што боље транспарентног, јавног расписивања конкурса и доделе финансијских средстава. [...]. Тај процес требало би да буде завршен до краја 2025. године“, рекао је Степановић.

Како се наводи у извештају „Јавно о јавним конкурсима“, додатним истраживањем, уочене су крупне злоупотребе у сектору цивилног друштва. На узорку од 396 организација које су добиле милион и више динара од републичких министарстава, утврђено је да трећина њих спада у фантомске организације, односно да ни о њима ни о њиховим пројектима није могуће пронаћи готово никакве информације.

Током истог истраживања, идентификовано је и 27 организација које испуњавају један или више критеријума који их квалификује као „владине невладине организације“, односно ГОНГО организације. Њихови представници имају познате везе са врхом власти

или својим деловањем подржавају њихову агенду.

Финансирање „непостојећих“ пројеката и „пријатељских“ организација, тренд који пратимо годинама уназад, све више угрожава финансијску одрживост организација које су активне у својим локалним заједницама или пружају стварне услуге корисницима, а то су, врло често, најугроженије или најрањивије групе у нашем друштву.

Извештај БИРН-а показује да је 2023. године на јавне конкурсе потрошена готово иста сума као и претходне, 2022. године. Највећи део новца је потрошен у сектору цивилног друштва (2,7 милијарди динара), а затим у секторима медија (1,9 милијарди) и културе (1,4 милијарди), док је најмање новца је потрошено на омладинске пројекте (344 милиона).

Обавезу да на јавним конкурсима додељују новац имају министарства, покрајински секретаријати и локалне самоуправе. Овај новац се додељује удружењима за послове и активности које држава не може сама да спроведе, а који су у јавном интересу.

Поред медија, цивилног друштва, културе и омладине, држава финансира и многе друге – попут оних из области образовања или спорта. Нема централизованих података о томе која је укупна сума коју Србија годишње подели на јавним конкурсима.

БИРН-ова База података о јавним конкурсима садржи податке о више од 3.000 јавних конкурса на којима је потрошено 29 милијарди динара (254 милиона евра) на више од 64.000 пројеката од 2019. до краја 2023. године.

(БИРН)